

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Auditrapport

2022

Staten-Generaal
(IIA)

Auditrapport 2022

Staten-Generaal (IIA)

15 maart 2023

Kenmerk

2023-0000033201

Fotografie

Jeroen van der Meyde

Inlichtingen

Auditdienst Rijk

Korte Voorhout 7

2511 CW Den Haag

Inhoud

1	Inleiding	6
	1.1 Doel en doelgroepen	6
	1.2 Leeswijzer	6
2	Uitkomsten onderzoek verantwoordingsinformatie jaarverslag	8
	2.1 Controleverklaring	8
	2.2 Overschrijding van rapporteringstoleranties	8
	2.3 Totstandkoming niet-financiële informatie	8
3	Financieel beheer Tweede Kamer is licht verbeterd	10
	3.1 Eerste Kamer: het kunstbeheer vergt nog de nodige aandacht	10
	3.2 Tweede Kamer: registratie kunstwerken nog niet geheel juist en volledig, betere opslag is benodigd	10
	3.3 Tweede Kamer: versterking administratieve verwerking van voorschotten verbeterd, de verwerking van verplichtingen is nog niet op orde	11
	3.4 Tweede Kamer: onderbouwing prestatielevering en aanlevering documentatie niet in één keer goed: three-way-match helpt	11
	3.5 Tweede Kamer: nog geen (aantoonbare) effectieve werking van IT-beheersmaatregelen	12
4	Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering Staten-Generaal	14
	4.1 Audit committee Tweede Kamer	14
	4.2 Risicomanagement is nog in ontwikkeling	14
	4.3 Tweede Kamer investeert in fraudebeheersing	14
Bijlage 1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	16
Bijlage 2	Onderzoeksverantwoording	20

1 Inleiding

Verantwoordelijkheid financieel beheer

Dit rapport is gericht aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) vanuit de verantwoordelijkheid voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal. De Staten-Generaal hebben staatsrechtelijk de vrijheid om het financieel beheer (van de begroting) zelf in te richten binnen de kaders van de Comptabiliteitswet 2016.

Het vertrek van de griffier en het management van de Tweede Kamer heeft geen gevolgen gehad voor het financieel beheer

De Tweede Kamer heeft in 2022 de financiële functie versterkt met een interne controlefunctionaris en functieverzwaren van de Coördinator Financiën. Sinds mei 2022 werken de business controllers met controleformulieren voor de uitgaven en verplichtingen en is de interne controle opgestart. Na het vertrek van de griffier en het management zijn de mandateringen voor zover nodig opnieuw ingeregeld en hebben de verbeteracties doorgang kunnen vinden.

1.1 Doel en doelgroepen

In dit rapport doen wij verslag van de uitkomsten van de werkzaamheden die wij als interne auditdienst van het Rijk in het kader van onze wettelijke taak over 2022 bij de Staten-Generaal (IIA) hebben verricht. Dit rapport is opgesteld voor de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de secretaris-generaal en wordt tevens verstrekt aan de leden van het audit comité en de directeur Financieel-Economische Zaken. Het rapport wordt verder toegezonden aan de minister van Financiën en aan de president van de Algemene Rekenkamer.

1.2 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt ingedeeld:

- de uitkomsten van het onderzoek van de verantwoordingsinformatie in het jaarverslag (hoofdstuk 2);
- de uitkomsten van het onderzoek naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties (hoofdstuk 3);
- in ontwikkelingen in de bedrijfsvoering van de Staten-Generaal (hoofdstuk 4);
- de controleverklaring (bijlage 1);
- de onderzoeksverantwoording (bijlage 2).

2 Uitkomsten onderzoek verantwoordingsinformatie jaarverslag

2.1 Controleverklaring

Oordeel in de controleverklaring

De goedkeurende controleverklaring bij het jaarverslag 2022 van de Staten-Generaal bevestigt dat de

- hierin opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022;
- informatie in de bedrijfsvoeringsparagraaf over de comptabele rechtmatigheid een getrouw beeld geeft van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022.

Omvang financiële stromen

De omvang van de financiële stromen voor het begrotingshoofdstuk blijkt uit onderstaande tabel.

Tabel 1: Omvang financiële stromen

Bedragen zijn in miljoen euro	2022	2021
Aangegane verplichtingen	212	229
Gerealiseerde uitgaven	215	212
Gerealiseerde ontvangsten	12	6
Afgerekende voorschotten	53	78

Toegepaste materialiteit

Wij plannen en voeren onze controle zodanig uit dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldbalans als geheel bedraagt 4% voor fouten en onzekerheden bij elkaar opgeteld.

Frauderisico's in de controleverklaring

Met ingang van 2021 rapporteren wij in de controleverklaring over frauderisico's. Fraude kan een groot effect hebben op de reputatie van uw ministerie en kan tot grote financiële schade leiden. Het is zowel in uw belang als dat van belanghebbende gebruikers van het jaarverslag om expliciet aandacht te besteden aan het beheersen van frauderisico's. In de bedrijfsvoeringsparagraaf wordt daarom ook ingegaan op de belangrijkste materiële risico's op fraude.

2.2 Overschrijding van rapporteringstoleranties

De minister heeft in de bedrijfsvoeringsparagraaf in het jaarverslag gerapporteerd over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022. Bij de Staten-Generaal hebben we geen overschrijdingen van de rapporteringstoleranties geconstateerd.

2.3 Totstandkoming niet-financiële informatie

Als onderdeel van de wettelijke taak hebben wij onderzoek uitgevoerd naar de betrouwbare totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie en of de niet-financiële verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie.

Uit ons onderzoek blijken geen bevindingen.

3 Financieel beheer Tweede Kamer is licht verbeterd

Tabel 2: Bevindingen over het beheer 2022

Bevinding	Verantwoordelijk organisatieonderdeel	2020	2021	2022
Het kunstbeheer vergt nog de nodige aandacht*	Eerste Kamer der Staten-Generaal		■	■
Registratie kunstwerken nog niet geheel juist en volledig, betere opslag is benodigd*	Tweede Kamer der Staten-Generaal		■	●
Versterking administratieve verwerking verplichtingen en voorschotten verbeterd, maar verplichtingen nog niet op orde	Tweede Kamer der Staten-Generaal		■	●
Onderbouwing prestatielevering en aanlevering documentatie niet in één keer goed: three-way-match helpt	Tweede Kamer der Staten-Generaal		●	●
Nog geen (aantoonbare) effectieve werking van IT-beheersmaatregelen	Tweede Kamer der Staten-Generaal		●	●

● licht ■ gemiddeld ▲ ernstig ✓ opgelost

* In 2022 hebben we de bevindingen inzake kunstbeheer bij de Staten-Generaal gesplitst. Hiervoor is gekozen omdat het beheer van de kunstwerken door de Tweede Kamer is verbeterd ten opzichte van de Eerste Kamer.

3.1 Eerste Kamer: het kunstbeheer vergt nog de nodige aandacht

Het beheer van de kunstcollectie voldeed in 2021 niet aan de belangrijkste normen die hieraan worden gesteld. In 2022 heeft de Eerste Kamer nog geen volledige inventarisatie van haar kunstwerken uitgevoerd. Zij zijn bezig met inventarisaties die naar verwachting in het eerste kwartaal 2023 tot afronding zullen komen. De Eerste Kamer heeft verkend hoe het kunstbeheer verbeterd kan worden en heeft hiervoor de nodige acties in gang gezet, die verder beslag zullen krijgen in 2023.

De Eerste Kamer is voornemens een risicoanalyse en een procesbeschrijving op te stellen nadat de samenwerking met de facilitaire dienstverlener FM Haaglanden verder uit is gekristalliseerd.

3.2 Tweede Kamer: registratie kunstwerken nog niet geheel juist en volledig, betere opslag is benodigd

Het beheer van de kunstcollectie voldeed ook voor de Tweede Kamer in 2021 niet aan de belangrijkste normen die hieraan worden gesteld.

Naar aanleiding van onze bevindingen heeft de Tweede Kamer verbeteracties in gang gezet, zoals:

- een procesbeschrijving voor het kunstbeheer;
- een risicoanalyse gericht op het kunstbeheer;
- een risicoanalyse gericht op het FMS Planon;
- een deelwaarneming door de Stafdienst Financieel-Economische Zaken (FEZ);
- een integrale inventarisatie met vier-ogen principe.

Er zijn echter nog een aantal acties benodigd voor het zorgdragen voor een juiste en volledige registratie van kunstwerken in de administratie:

- het hanteren van een eenduidige definitie van wat wel en niet onder het kunstcollectie valt;
- vastleggen wat wel of niet in eigendom is van de Tweede Kamer;
- de belangrijkste stukken taxeren.

Door de waarde van de belangrijkste kunstwerken te bepalen, wordt bekend of het om dure kunstwerken gaat of niet en dat daarbij de passende maatregelen kunnen worden genomen voor beveiliging en gesteldheid van deze kunstwerken.

Er zijn daarnaast nog maatregelen benodigd die het risico van vermissing van kunstwerken mitigeren, zoals:

- een deel van de kunstwerken wordt nu in rolkasten bewaard. Het gaat onder meer om cultureel erfgoed dat toegankelijk is voor bibliotheekmedewerkers en waarvan nog niet aangetoond is dat dit de juiste wijze van opslag is voor dergelijke kunstwerken;
- nog niet alle kunstwerken zijn in een afsluitbare ruimte opgeslagen.

3.3 **Tweede Kamer: versterking administratieve verwerking van voorschotten verbetert, de verwerking van verplichtingen is nog niet op orde**

De Tweede Kamer is zich meer bewust van de noodzaak van het corrigeren en/of tijdig verwerken van verplichtingen en voorschotten. De Tweede Kamer heeft de financiële functie versterkt met een interne controlefunctionaris en functieverzwaring van de coördinator financiën. Sinds mei 2022 werken de business controllers met controleformulieren voor de uitgaven en verplichtingen en is de interne controle opgestart. De resultaten hiervan worden sinds de tweede jaarhelft van 2022 steeds meer zichtbaar. Zo is de administratieve verwerking van de voorschotten verbeterd, maar de administratieve verwerking van de verplichtingen nog niet. Bij de verplichtingen constateren wij nog diverse bevindingen zoals onrechtmatige verlengingen van raamovereenkomsten en eindejaarsverplichtingen, die niet in het goede jaar zijn geboekt.

3.4 **Tweede Kamer: onderbouwing prestatielevering en aanlevering documentatie niet in één keer goed: three-way-match helpt**

Een effectieve primaire registratie in het financiële systeem zorgt voor een doelmatige en aantoonbare controle op de uitgaven. Wij adviseerden in 2020 het financieel systeem nog verder te benutten door gebruik te maken van een zogenaamde three-way-match, waarbij bestelopdrachten, ontvangen goederen/geleverde diensten (prestatieonderbouwing) en facturen automatisch met elkaar vergeleken worden.

Het gebruik maken van de three-way-matching kan in fasen plaatsvinden, bijvoorbeeld eerst een two-way-match (factuur en bestelopdracht) gevolgd door matchen op het niveau van prestatieverklaring in een later stadium. Mede gelet op de toename van e-facturatie en de wijze van vastlegging van de prestatielevering zou dit de doelmatigheid van de beheersmaatregel vergroten. De Staten Generaal verkennen momenteel deze mogelijkheden en zijn hierover in contact met de leverancier. Door de three-way-match effectief in te zetten komt de Tweede Kamer steviger te staan in het financieel beheer.

Uit onze controle volgt dat de aantoonbaarheid van de prestatielevering een lichte bevinding blijft. Positief is dat met de leverancier de implementatie van de three-way-match werd verkend. Ook hier raden we aan om een tijdslijn te hanteren en te komen tot een datum van besluitvorming om wel of niet de three-way-match in het systeem in te regelen.

3.5

Tweede Kamer: nog geen (aantoonbare) effectieve werking van IT-beheersmaatregelen

De Tweede Kamer is de beheerder van het financieel systeem die door vier andere colleges wordt gebruikt. Vorig jaar rapporteerden wij bevindingen met betrekking tot de aantoonbare effectiviteit van bepaalde IT-controls in het wijzigingenbeheer, gebruikersbeheer, beveiliging van componenten en back-up en recovery. Dit is een basis set van maatregelen die een organisatie moet treffen voor een adequaat IT-beheer. Deze maatregelen zijn randvoorwaardelijk voor het verkrijgen van zekerheid over de adequate werking van de geprogrammeerde interne controles in het systeem. Uit ons onderzoek is gebleken dat de Tweede Kamer stappen heeft gezet in het deel waarvoor zij zelf verantwoordelijk zijn om in de toekomst daarmee de effectieve werking te kunnen aantonen.

Het financieel systeem en de daarbij onderliggende database bevatten financiële gegevens die aan de basis liggen van de bedrijfsvoering (de sturing en beheersing) en de verantwoording daarover. Uit ons onderzoek is gebleken dat de Tweede Kamer onvoldoende zicht heeft op (de effectieve beheersing van) uitbestede IT-diensten bij de beheersorganisaties van het financieel systeem en database. Hieruit is gebleken dat het wachtwoordbeheer en gebruikersbeheer wat bij deze partijen is belegd niet (zichtbaar) effectief zijn ingericht. Dit brengt het risico met zich mee dat ongeautoriseerde personen zichzelf toegang kunnen verlenen tot de database en direct mutaties doorvoeren op de database of mogelijk de database beschadigen. De zwakste schakel bepaalt immers de betrouwbaarheid van het financieel systeem als geheel.

Tabel 3: Effectiviteit van IT-beheersmaatregelen bij de Tweede Kamer

Onderdeel	Beoordeling
Wijzigingenbeheer	Overwegend effectief
Wachtwoordbeheer	Niet effectief
Gebruikersbeheer	Niet effectief
Beveiliging van componenten	Overwegend effectief
Back-up en recovery	Overwegend effectief

De bovenstaande tabel geeft aan op welke onderdelen de IT-beheersmaatregelen wel of niet effectief zijn.

Wij adviseren de Tweede Kamer:

- om in samenspraak met de beheerorganisaties af te stemmen welke IT-controls in te richten en de effectieve werking op de andere onderdelen vanaf 2023 aantoonbaar te maken, zodat de Tweede Kamer risico's kan onderkennen, beheersen en mitigeren;
- om de afspraken met de beheersorganisaties ten aanzien van uitbestede IT-diensten te monitoren, kritisch te herzien en de mogelijkheden en de scope van een ISAE3402 type 2 verklaring te onderzoeken. Dit kan de Tweede Kamer en de afnemers/gebruikers van het financieel systeem zekerheid geven over de werking (en opzet en bestaan) van de uitbestede IT-diensten.

4.1 **Audit committee Tweede Kamer**

Bij de Tweede Kamer vond vier keer per jaar een audit committee plaats naar analogie van de regeling audit committees van het Rijk. Sinds het vertrek van het management is het audit committee niet meer bij elkaar gekomen. In het audit committee, waarbij de ambtelijke leiding van de Tweede Kamer is vertegenwoordigd, krijgt de kwaliteit van de bedrijfsvoering en de financiële verslaggeving, regie op het auditbeleid en het risicomanagement aandacht. In de praktijk wordt hier ook casuïstiek besproken.

Ook voor de Eerste Kamer is het een overweging waard om uit eigen initiatief een dergelijk audit committee in te richten, waarbij de afweging op basis van de omvang van de organisatie een onderdeel is.

Wij adviseren de Tweede Kamer om het initiatief te nemen de audit committee opnieuw bij elkaar te laten komen, gegeven de toegevoegde waarde van het gremium voor het borgen van de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

4.2 **Risicomanagement is nog in ontwikkeling**

Wij adviseerden de Staten-Generaal vorig jaar om de mogelijkheden van Governance, Risk en Compliance (GRC-tool) te verkennen. Een dergelijke tool kan tevens behulpzaam zijn bij het opzetten van frauderisicomanagement. De Tweede Kamer is bezig met het formuleren van het beleid voor integraal risicomanagement in relatie tot de operationele interne beheersing. Daarbij onderzoekt de Tweede Kamer de mogelijkheden van een Multiple Compliance Framework waarin beheersmaatregelen worden gekoppeld aan de processen binnen de Tweede Kamer. Ondertussen is het frauderisicobeleid door de Tweede Kamer opgesteld, deze werkwijze zou als basis kunnen dienen voor het bredere risicomanagement.

Wij adviseren de Staten-Generaal om risicovolwassenheid in kaart te brengen, de ambitie en uitgangspunten aantoonbaar te maken en op effectiviteit te monitoren.

4.3 **Tweede Kamer investeert in fraudebeheersing**

De Tweede Kamer heeft op het onderwerp fraude een heldere notitie samengesteld waarin duidelijk wordt hoe de Tweede Kamer het frauderisico analyseert en welke beheersmaatregelen gepast zijn. De analyse van de Tweede Kamer zien wij als een goed voorbeeld. Wij zullen de toepassing in de praktijk blijven volgen en zien de aandacht van het hoger management en het actief bespreken hiervan als een belangrijke succesfactor naar de toekomst toe.

Bijlagen

Aan: de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Verklaring over de in het jaarverslag 2022 opgenomen financiële overzichten

Ons oordeel

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag 2022 van de Staten-Generaal (IIA) gecontroleerd. Naar ons oordeel geven deze financiële overzichten een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering van de Staten-Generaal over 2022 in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

De financiële overzichten bestaan uit:

- de verantwoordingsstaat over 2022 met de financiële toelichting daarbij;
- de saldbalans per 31 december 2022 met de toelichting daarbij;
- de in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) opgenomen rapportage over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022;
- de overzichten over 2022 met de gegevens als bedoeld in de artikelen 4.1 en 4.2 van de Wet normering topinkomens (WNT).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten’.

Wij zijn onafhankelijk van de Staten-Generaal zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Informatie over onze controleaanpak frauderisico's en uitkomsten daarvan

Wij hebben onze controlewerkzaamheden inzake frauderisico's bepaald in het kader van de controle van de financiële overzichten als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de Eerste Kamer en de Tweede Kamer en hun omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingproces en de wijze waarop het management inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort alsmede de uitkomsten daarvan. Ons beeld inzake de beheersing van de risico's op fraude en de ontwikkelingen hierin sluiten aan bij het hetgeen het ministerie hierover rapporteert in de bedrijfsvoeringsparagraaf van het departementale jaarverslag. We constateren dat voor de Eerste Kamer een formeel frauderisicoanalyse systeem voor het management ontbreekt en adviseren hierin te investeren, zoals de Tweede Kamer dat heeft gedaan genoemd in paragraaf 4.3. Daarnaast vragen we, net zoals vorig jaar, aandacht voor het beheer van de kunstwerken, zoals verwoord in paragraaf 3.1 en 3.2.

Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's, de belangrijkste specifieke controlewerkzaamheden die wij naar aanleiding daarvan hebben uitgevoerd en de uitkomsten daarvan, zijn als volgt samen te vatten:

- Er zijn risico's op doorbreking van interne beheersmaatregelen door het management (interne fraude). Wij hebben daarom data-analyse uitgevoerd om journaalposten met een verhoogd frauderisico te signaleren en te toetsen. Uit onze werkzaamheden komt naar voren dat wij geen vermoeden hebben van een verhoogd risico op omvangrijke fraude.
- Er zijn risico's in inkoop- en aanbestedingstrajecten, bijvoorbeeld door samenspanning (interne fraude). Wij hebben de gegevensgerichte detailcontroles op inkopen geëvalueerd. Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang. Wel vragen we net als vorig jaar aandacht voor de vastlegging van de verplichtingen, zoals verwoord in paragraaf 3.3. Ordelijk en controleerbaar financieel beheer voorkomt onnodige misverstanden en vermindert het risico op mogelijk frauduleuze handelingen.

Verklaring over de in het jaarverslag 2022 opgenomen andere informatie

Naast de financiële overzichten omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het deel algemeen (verzoek tot dechargeverlening en leeswijzer);
- het niet-financiële deel van de toelichting bij de diverse begrotingsartikelen;
- de uiteenzetting over het gevoerde beleid (beleidsverslag);
- de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf);
- de voorgeschreven bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die is vereist op grond van de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de financiële overzichten of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat¹.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 4, tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk en de Nederlandse Standaard 720.

---

¹ Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie, waarvan wij de uitkomsten vermelden in ons auditrapport.

Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de financiële overzichten.

De minister is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de financiële overzichten

Verantwoordelijkheden van de minister voor de financiële overzichten

De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023. In dit kader is de minister verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de minister noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van deze financiële overzichten nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het ministerie²;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de financiële overzichten en de daarbij opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de financiële overzichten een getrouw beeld geven van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

---

² Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties, waarvan wij de uitkomsten vermelden in ons auditrapport.

Wij communiceren met de leiding van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 15 maart 2023

Auditdienst Rijk

Controle getrouw beeld financiële overzichten

Als eerste onderdeel van onze wettelijke taak controleren wij of de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering en zijn opgesteld in overeenstemming met de geldende verslaggevingsvoorschriften. Deze taak vloeit voort uit artikel 3, eerste lid, aanhef en onder a, en artikel 6, eerste en tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk.

Wij plannen en voeren onze controle zodanig uit dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldibalans als geheel bedraagt 4% voor fouten en onzekerheden. Wij zijn er bij onze controle van uitgegaan dat de voorgestelde wijzigingen in de slotwet de goedkeuring van de wetgever zullen krijgen.

Voorts hebben wij onderzocht of de in het jaarverslag opgenomen andere (niet-financiële) verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat. Ook zijn wij nagegaan dat het jaarverslag alle voorgeschreven informatie bevat.

Overschrijding van rapporteringstoleranties

Op grond van artikel 3.10 van de Comptabiliteitswet 2016 rapporteert de minister in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) in het jaarverslag over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022. In de bedrijfsvoeringsparagraaf zijn de rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden gemeld die hebben geleid tot overschrijding van de voorgeschreven rapporteringstoleranties.

Controle op frauderisico's

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij de Eerste Kamer en Tweede Kamer. Als onderdeel van onze controle identificeren en schatten wij de risico's in op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten die het gevolg is van fraude. Onder fraude verstaan wij een opzettelijke handeling door een of meer leden van het management, met governance belaste personen, werknemers of derden, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te verkrijgen. Frauderisico's kunnen te maken hebben met het handelen van medewerkers van de Eerste Kamer of Tweede Kamer, het handelen van derden (misbruik van wet- en regelgeving) of een combinatie van beide. Fraude kan daarbij voortkomen uit frauduleuze financiële verslaggeving en oneigenlijke toe-eigening van activa (waaronder door misbruik van wet- en regelgeving door derden).

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

Met ingang van 2018 stelt de Wet normering topinkomens (WNT) nieuwe eisen aan de gegevens die moeten worden opgenomen in de WNT-verantwoording. Deze nieuwe eisen hebben onder andere betrekking op de samenloop van leidinggevende topfuncties bij meerdere WNT-instellingen bij één persoon (anticumulatiebepaling). De Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants heeft aangegeven dat dit leidt tot een knelpunt in de accountantscontrole, omdat de juistheid en volledigheid van de WNT-opgave op dit punt afhankelijk is van de situatie bij andere instellingen. Dit is ook aangegeven in de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Wij kunnen de volledigheid van functies bij andere instellingen niet vaststellen en hebben geen toegang tot gegevens bij deze instellingen. In de controleverklaring lichten wij daarom toe dat de naleving van de anticumulatiebepaling vanwege deze vaktechnische beperkingen buiten de reikwijdte van onze controle valt.

Onderzoek beheer

Als tweede onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of de geselecteerde processen van het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Deze taak volgt uit artikel 3, tweede lid, en artikel 6, derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk. De normen waaraan wij toetsen zijn op grond van artikel 4, derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk:

- ordelijkheid en controleerbaarheid van het begrotingsbeheer;
- doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid van het financieel beheer;
- doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid van het verwerven, het beheren en het afstoten van materieel;
- betrouwbaarheid en controleerbaarheid van de financiële administraties.

Bij evaluatie van onze bevindingen hanteren wij drie categorieën: licht, gemiddeld en ernstig. Dit onderscheid geeft de impact van de bevinding weer op basis van gewicht en frequentie.

Ten behoeve van het selecteren van de te onderzoeken processen van het begrotingsbeheer, financieel beheer, materiële bedrijfsvoering en daartoe bijgehouden administraties hebben wij de bedrijfsrisico's en de daaraan gekoppelde processen in kaart gebracht. Op basis van het belang van de processen en de in die processen onderkende risico's hebben wij in 2022 een aantal processen voor nader onderzoek geselecteerd.

Onderzoek totstandkoming niet-financiële informatie

Als derde onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of geselecteerde processen gericht op de totstandkoming van de in het jaarverslag opgenomen niet-financiële verantwoordingsinformatie voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Deze taak vloeit voort uit artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 6, eerste en derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk. Hiertoe onderzoeken wij of de niet-financiële verantwoordingsinformatie op betrouwbare wijze tot stand is gekomen. Voorts gaan wij na of de niet-financiële verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie. Over deze niet-strijdigheid rapporteren wij in onze controleverklaring (zie bijlage 1).

De selectie van de te onderzoeken processen gericht op de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag is afhankelijk van de omvang van de risico's die daarbij worden onderkend.

De bevindingen uit dit onderzoek zijn opgenomen in onderdeel 2.3 van dit rapport.

Verspreidingskring

De Auditdienst Rijk is de interne auditdienst van het Rijk. Het auditrapport is primair bestemd voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal dit auditrapport op of na Verantwoordingsdag, 17 mei 2023, plaatsen op de website van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).

